

SAMRÅDSREDOGÖRELSE

Färsna naturreservat 2022

Förslag till beslut och skötselplan har varit ute på samråd. Yttrandena har diarieförts i ärende KS 2019-69. Yttranden har inkommit från följande: Länsstyrelsen i Stockholms län, Region Stockholm, Centerpartiet i Norrtälje kommun, Miljöpartiet i Norrtälje kommun, Naturskyddsföreningen i Roslagen, Roslagens ornitologiska förening, OK Roslagen, Veterantraktorklubben Norrtälje, Estuna bygdegårdsförening, Norrtälje Naturcentrum, Vattenfall Eldistribution AB, Bostadsrättsföreningen Ångslövet och 9 privatpersoner.

SAMMANFATTNING

Kontoret har gjort följande ändringar i beslutet:

- Kommunen har förtydligat målbilden för skötseln, skötseln ska ta hänsyn till att gården är en gammal roslagsgård där landskapet formats av ålderdomligt jord- och skogsbruk, såsom det bedrevs fram till början av 1900-talet. Naturvårdande skötsel inbegriper skötsel som syftar till att bibehålla områdets naturvärden kopplat till äldre tiders bondeskogsbruk runt år 1900 i det avseende att eventuell skogsbetesfrämjande luckhuggning motsvarar tidigare tiders husbehovshuggning.
- Vidare har ytterligare undantag införts i föreskrifterna så att lämpliga åtgärder mot granbarkborre kan utföras.
- Även nödvändig skötsel av skogsbete har förtydligats.
- Naturområde mellan Stenrösevägen och Runstensvägen (Dalbyvägen) som felaktigt låg med har utgått från reservatsområdet.
- Den planerade cykelstigen har utgått från reservatsbeslutet. Speciella cykelstigar kommer att märkas upp av förvaltaren. Kommunens inställning är att cykling inte får inverka negativt på områdets naturvärden och därför kan en kanalisering till särskilda stigar bli nödvändig i framtiden.

Synpunkter som har kommit in är till exempel att det bör bedrivas gammaldags skogsbruk i reservatet. Vid en avvägning mellan intresset av att bruka skogen på ett kulturhistoriskt intressant sätt och de skogliga naturvärden som utvecklats i områdena har kommunen bedömt att det som långsiktigt tjänar naturreservatets syfte bäst är att bevara och utveckla områdets skogliga naturvärden i enlighet med skötselplanen för området. I B-föreskrifterna som reglerar undantag från A-föreskrifterna ges möjligheten att i viss mån utföra naturvårdande åtgärder kopplade till äldre tider bruk. Begreppet skogsbruk är kopplat till virkesproduktion. Beslutet om bildandet av naturreservat innebär att skogsbruk upphör och begreppet bör därför inte användas med risk för feltolkning av vad som avses. Skötseln av skogen ska enligt beslutet ha en koppling till bondeskogsbruket för tiden runt 1900.

Synpunkter lyftes under samrådet avseende att ha friluftsvärdena som enda syfte med reservatet. Utredningen om bildandet av naturreservatet har pågått i flera år och syftet med att skydda ett värdefullt naturområde har haft lika stor vikt som skydd av ett värdefullt friluftslivsområde eller kulturhistoriskt intressant område. Kommunen anser inte att det är långsiktigt hållbart att endast låta friluftslivsintressena stå som ensamt syfte intill områdets kulturhistoriska värden. Naturvärdena är en del av områdets besöksvärde och också en del av kulturhistorien. Ett skogsbruk i området, även om det bedrevs i mindre skala än storskaligt rationellt skogsbruk skulle inverka negativt mot områdets naturvärden och stå i strid mot miljömålet "levande skogar". Med anledning av detta kommer föreskrifterna i huvudsak kvarstå i sin nuvarande lydelse med undantag för några mindre ändringar. Undantag från A-föreskrifter möjliggör ett visst uttag av träd i samband med naturvårdsåtgärder och restaurering av skogsbete.

Synpunkter lyftes också under samrådet avseende att all död ved bör lämnas kvar i reservatet. Återintroducerandet av skogsbeta är viktigt för bevarandet av områdets skogliga naturvärden. För att möjliggöra ett ändamålsenligt skogsbruk kommer viss luckhuggning och möjligheten till bortforsling av virke vara nödvändigt.

UTFÖRLIG BESKRIVNING

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen ställer sig positiva till bildandet av naturreservatet. Länsstyrelsen föreslår omformulering av ett antal föreskrifter med syfte att göra föreskrifterna tydligare och harmonisera bättre mellan varandra. Länsstyrelsen önskar också att fornlämningar nämns specifikt i syftet med naturreservatet.

Länsstyrelsen önskar vidare att kommunen förtydligar varför reservatsgränsen inte alltid sammanfaller med fastighetsgränserna. Länsstyrelsen föreslår att anordningar för friluftslivet beskrivs med samma indelning som skötselområdena. Lagstiftningen kring fornlämningar bör förtydligas och att skötselplanen utformas så att områden med fornlämningar kan hanteras på ett lämpligt sätt för fornvård.

Bemötande

Kommunen har beaktat synpunkterna i sin helhet.

SGU

avstår från att yttra sig.

Region Stockholm

Region Stockholm anser inte att det finns direkt stöd i plankartan, i den Regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUF 2050) (LS 2015-0084), för bildandet av naturreservatet; men ser positivt på att området skyddas då området har höga värden för natur, kultur och friluftsliv. Bildandet av reservatet tillgängliggör den bebyggelsenära grönstrukturen utan att konkurrera med den prioriterade bebyggelsestrukturen. Däremot anser Region Stockholm att möjligheterna för eventuell framtida kollektivtrafik behöver beaktas om området i framtiden utvecklas som utflyktsmål med fler besökare.

I augusti 2021 beslutade tillväxt- och regionplanenämnden på delegation att bevilja Norrtälje Naturcentrums ansökan om stöd för projektet "Utveckling av Science Center i Norrtälje", från anslag för hållbar regional tillväxt och skärgårdsutveckling. Syftet med projektet är att etablera ett ekologiskt Science Center i samverkan med Uppsala universitets fältstation Erkenlaboratoriet. Givet bakgrunden till detta vill nämnden understryka de förmodade positiva effekterna för Norrtälje Naturcentrum till följd av bildandet av Färsna naturreservat.

Bemötande

Kommunen delar regionens syn på de positiva effekterna "Science center i Norrtälje" har på området.

Teknik- och klimatnämnden

Teknik- och klimatnämnden har beslutat att godkänna Samhällsbyggnadskontorets förslag till yttrande avseende Färsna naturreservat. Nämnden har noterat att gränsen för reservatet inte följer fastighetsgränsen i den nordvästra delen och att det är en del äldre tallar i området som är av bevarandevärde. Nämnden anser att reservatet ska skötas med begreppet pågående markanvändning eftersom det enligt nämnden är främst områdets friluftslivsvärden som har bevarandevärde. Det finns 107 andra reservat där skydd- och biologisk mångfald kan tillgodoses. Nämnden anser att verksamhet på Färsna gård inte kan bedrivas i samma utsträckning som innan om förbud mot avverkning av mogen skog införs.

Vidare anför nämnden att föreskrifterna ändras så att skogsbruk kan bedrivas på ett sådant sätt att skogarna upplevs skog välvårdade och skötta för att efterlikna husbehovshuggning samt ändringar av två följande föreskrifter som berör skogsbruk. Nämnden anger vidare att möjliggöra skogsskötsel är att reservatet även i framtiden ska kunna erbjuda livskraftiga och välskötta skogar. Granbestånd har inte bevarandevärde eftersom de dör och ruttnar bort och kan utgöra risk för ras, fara för besökare och granbarkborreangrepp.

Slutligen önskar nämnden att fornlämningsbilden tydliggörs genom exempelvis skyltning.

Bemötande

Angående gränsen i nordvästra hörnet har avgränsningen syftat till att främst undanta kraftledningsgatan som skär igenom området. I en sammanvägd bedömning ifråga om motstående intressen har det beslutats att norra delen av fastigheten, inklusive kraftledningsgatan, inte ska skyddas som naturreservat. Detta utesluter inte möjligheten att i framtiden skydda områdets naturvärden på andra sätt.

Utredningen om bildandet av naturreservatet har pågått i flera år och syftet med att skydda ett värdefullt naturområde har haft lika stor vikt som skydd av ett värdefullt friluftslivsområde eller kulturhistoriskt intressant område. Kommunen anser inte att det är långsiktigt hållbart att endast låta friluftslivsintressena stå som ensamt syfte intill områdets kulturhistoriska värden. Naturvärdena är en del av områdets besöksvärde och också en del av kulturhistorien. Ett skogsbruk i området, även om det bedrevs i mindre skala än storskaligt rationellt skogsbruk skulle inverka negativt mot områdets naturvärden och stå i strid mot miljömålet "levande skogar". Med anledning av detta kommer föreskrifterna i huvudsak kvarstå i sin nuvarande lydelse med undantag för några mindre ändringar. Undantag från A-föreskrifter möjliggör ett visst uttag av träd i samband med naturvårdsåtgärder och restaurering av skogsbete.

Möjlighet att synliggöra fornlämningarna ses över.

Kultur- och fritidskontoret

Kultur- och fritidsförvaltningen instämmer i förslaget om bildandet av Färsna naturreservat. Förvaltningen önskar att syftet med reservatet skulle kunna förtydligas med friluftslivets behov av ytor för rekreation och att ansvarsfördelningen kan förtydligas ytterligare, det framgår t ex inte vem som har tillsynsansvar. Förvaltningen uppmärksammar om att Roslagsledens sträckning är felaktig på karta över friluftslivsanordningar. Förvaltningen har dock uppmärksammat att leden är markerad fel i Norrtälje kommuns kartsystem enligt markägare och ny kartläggning pågår för att få korrekt sträckning. Informationsskylten kan därmed komma att behöva flyttas en bit väster ut för att den ska finna utmed Roslagsleden.

Viktigt och positivt att verksamheten på gården ges förutsättningar att fortsätta verka och utvecklas för att möta efterfrågan från besökare att uppleva en levande roslagsgård från förra sekelskiftet, dock med hänsyn till de höga natur- och kulturvärdena. Syftesskrivelserna kan eventuellt utvecklas för att underlätta tillsynsmyndighetens tolkning vid handläggning av dispenser och tillstånd. - När det gäller reservatsföreskrifter, om skyldighet att tåla visst intrång (B-3), kan det tillsammans med anläggande och underhåll av leder även förtydligas att underhåll av skogslekplats samt utegym är ytterligare åtgärder för att tillgodose syftet med reservatet. När det gäller, undantag (D-3) bör skötsel av skidspår läggas till för att inte tolkning ska hindra den uppskattade friluftaktiviteten längdskidåkning i nära anslutning till Norrtälje stad.

Bemötande

Syftesskrivningarna har setts över och förtydligats. Kommunen kommer att korrigera Roslagsledens sträckning och placering av informationsskyltar. Föreskrift B3 har kompletterats enligt önskemål.

Centerpartiet

Partiet ser positivt på bildandet av Färsna naturreservat. Partiet anser att området fortsatt ska skötas med begreppet pågående markanvändning och det primära syftet ska vara rekreation då

det finns 117 andra naturreservat inom kommunen där skydd och biologisk mångfald kan tillgodose. På Färsna gård finns även flera föreningar som har till syfte att lära ut om lantbruk, odling och skogsbruk förr och nu och då ska inte ett förbud att avverka mogen skog eller att använda skogen i verksamheten förbjudas. Dessa föreningar gör att Färsna är ett attraktivt besöksmål och de ökar också förståelsen för naturvård, energi- och livsmedelsförsörjning. Den kommunala stiftelsen Norrtälje Naturcentrum är ett viktigt kunskapscentrum för lantbruk och skogsbruk. 4H skapar positiva attityder och vilja att lära sig om djur och natur för ungdomar. Veterantraktorklubbens maskiner och kunskaper gör människor delaktiga i bygdens skog och lantbruk. Nämnas bör också att Skärgårdsgymnasiets Naturbruksprogram har Färsna Gård som hemgård.

Synpunkter:

1. Sid 2 (syften) i förslaget. "skogarna undantas från skogsbruk med undantag för naturvårdande skötsel, exempelvis röjning, friställning av värdefulla träd och i delar betesdrift," bör ersättas med "skogsbruk får bedrivas på ett sådant sätt att skogarna upplevs som vårdade och välskötta. Målsättningen är att efterlikna det småskogsbruk som förr bedrevs på Färsna, som närmast kan liknas vid husbehovshuggning. Därutöver bör naturvårdande skötsel bedrivas, exempelvis röjning, friställning av värdefulla träd och i delar betesdrift."
2. Som följd av punk 1 ovan, måste punkt 2 på sid 2 (A Föreskrifter förbud) utgå i sin helhet.
3. Sid 7 (Kommunens bedömning). "Skogsavverkning, dikning och annan exploatering skulle innebära att områdets natur, - kultur- och friluftsvärden äventyrades." Meningen är skriven med utgångspunkt från att ingen skog får avverkas. Men med den inriktning av pågående markanvändning som Centerpartiet föreslår är det bättre att skriva "Storskalig skogsavverkning..."

Skötselplanen - Skötselplanen sid 3. " Skogen i området är inte lämpad för traditionellt skogsbruk." är en konstig mening som bör tas bort eftersom den lätt leder till begreppsförvirring. Det är i första hand traditionellt skogsbruk som vi förespråkar – i motsats till modernt, effektivt skogsbruk. Skötselplanen bör generellt anpassas till strategin att visst skogsbruk ska ingå i skötseln av Färsna. Till exempel på sidan 19 Bevarandemålet anges att "Målbilden är en levande Roslagsgård från förra sekelskiftet med ett aktivt småskaligt jordbruk". Här bör det i stället framgå att målbilden avser ett småskaligt jord - och skogsbruk.

Partiet ser gärna att fornlämningarna ges mer fokus i förslaget till beslut och skötselplan genom exempelvis skyltning.

Bemötande

Utredningen om bildandet av naturreservatet har pågått i flera år och syftet med att skydda ett värdefullt naturområde har haft lika stor vikt som skydd av ett värdefullt friluftslivsområde eller kulturhistoriskt intressant område. Kommunen anser inte att det är långsiktigt hållbart att endast låta friluftslivsintressena stå som ensamt syfte intill områdets kulturhistoriska värden. Naturvärdena är en del av områdets besöksvärde och också en del av kulturhistorien. Ett skogsbruk i området, även om det bedrevs i mindre skala än storskaligt rationellt skogsbruk skulle inverka negativt mot områdets naturvärden och stå i strid mot miljömålet "levande skogar". Med anledning av detta kommer föreskrifterna i huvudsak kvarstå i sin nuvarande lydelse med undantag för några mindre ändringar. Undantag från A-föreskrifter möjliggör ett visst uttag av träd i samband med naturvårdsåtgärder och restaurering av skogsbete.

Vid en avvägning mellan intresset av att bruka skogen på ett kulturhistoriskt intressant sätt och de skogliga naturvärden som utvecklats i områdena har kommunen bedömt att det som långsiktigt tjänar naturreservatets syfte bäst är att bevara och utveckla områdets skogliga naturvärden i enlighet med skötselplanen för området. I B-föreskrifterna som reglerar undantag från A-föreskrifterna ges möjligheten att i viss mån utföra naturvårdande åtgärder kopplade till äldre tider bruk. Begreppet skogsbruk är kopplat till virkesproduktion. Beslutet om bildandet av naturreservat innebär att skogsbruk upphör och begreppet bör därför inte användas med risk för feltolkning av vad som avses. Skötseln av skogen ska enligt beslutet ha en koppling till bondeskogsbruket för tiden runt 1900.

Fornlämningar kommer belysas mer i beslut och skötselplan.

Ordet traditionellt har tagits bort och kommunen har förtydligat vad som avses gällande skogsbruk.

Miljöpartiet

Miljöpartiet anser att skötselplanen kan kompletteras med det som skrivs i rapporten "Tätortsnära natur i Norrtälje kommun, sid 14-15". Där lyfts samspelet mellan hotade svampar och örter med barrträd på ett mycket intressant och utförligt sätt. Miljöpartiet ställer sig bakom skötselplanen men ser att flera åtgärder ska genomföras inom en snar framtid. Samtidigt finns bevarandemål om att Färsna gård skall vara öppen, välskött och i gott skick samt ett tillgängligt besöksmål. Miljöpartiet önskar att insatser snarast budgeteras och planering sker i samråd med förvaltaren av Färsna gård. Det finns många synergieffekter att samverka gällande kompetens, pedagogik och gårdens egna resurser.

Bemötande

Skötselplanen kommer att ses över och kompletteras vid behov. Kommunen anser att det i detta läge inte är lämpligt att ta upp förvaltning av byggnader och övriga anläggningar tillhörande gården i skötselplanen.

Kommunen betraktar NNC som en viktig samarbetspart i området och där det anses motiverat är NNC en samrådspart.

På grund av den beslutsordning som gäller de medel kommunen har att foga över kan medel för en längre period inte avsättas. En budget kan dock tas fram men medel måste äskas årligen för de planerade skötselåtgärderna.

Botaniska sällskapet i Stockholm

Sällskapet tillstyrker förslaget till beslut och skötselplan.

Bemötande:

-

Naturskyddsföreningen i Roslagen

Föreningen gläds åt att naturreservatet ska bildas och önskar att Norrtälje Naturcentrum blir förvaltare av reservatet.

Föreningen anför att det är av stor vikt att visa att området är skyddat och uppmana besökare till varsamhet. Utformningen av detta ska vara extra noggrant och vara av hög kvalitet samt kommunikation speciellt anpassat till barn utöver vad som är tänkt för den breda allmänheten. Tillfartsvägar bör anpassas så att personer med olika former av funktionsvariationer lättare kan få tillgång till reservatet.

Föreningen anser att röjning inte per definition är av naturvårdande skötsel och att "äldre barrskog" bör ändras till "äldre skog" alternativt "äldre blandskog". Även friluftslivsanordningar så som grillplatser, elljusspår med flera bör ingå som egna skötselområden. Leder för både ridning och cykel bör märkas upp tidigt. Fortsatta inventeringar av områdets skyddsvärda arter bör genomföras för att undersöka om en trolig utökad belastning på området påverkar de arter som listats. Det är av stor vikt att en långsiktig budget för områdets skötsel samt en plan för det praktiska genomförandet upprättas.

Bemötande

Angående förvaltningen av reservatet kommer Norrtälje kommun tillsvidare ansvara för förvaltningen.

Ett antal informationsskyltar kommer att sättas upp vid entréerna in till naturreservatet. Det finns möjligheter att i framtiden, i samband med lämpliga projekt, ta fram information speciellt riktade till barn och ungdomar. Kommunen ser positivt på att undersöka möjligheten att anpassa tillfartsvägar så att så många som möjligt kan få ta del av områdets natur- och friluftsvärden.

Friluftslivsanordningar beskrivs i skötselplanen i eget avsnitt. Stigar för cykling märks upp av förvaltaren. Undersökningar kopplat till områdets natur-, kultur-, och friluftsvärden är undantagna reservatsbestämmelserna. Någon inventering av påverkan på områdets arter till följd av ökat besöksstryck är inte planerad och sådana är också mycket svåra att få ut tillförlitliga data över då andra påverkansfaktorer helt måste kunna uteslutas. Kommunen kan i nuläget inte avsätta medel för en sådan inventering men utesluter inte att en sådan kan genomföras i framtiden. Definitioner på äldre skog kommer kvarstå, av rapporten som föreningen hänvisar till framgår det att områdets värden främst är knutna till äldre barrskogar och kalkbarrskogar.

Föreskrift om röjning ändras till naturvårdsröjning.

På grund av den beslutsordning som gäller de medel kommunen har att foga över kan medel för en längre period inte avsättas. En budget kan dock tas fram men medel måste äskas årligen för de planerade skötselåtgärderna.

Roslagens ornitologiska förening (ROF)

ROF ser positivt på att området skyddas som naturreservat. Röjning kan enligt föreningen inte per definition anses vara naturvårdande skötsel och den aktuella föreskriften föreslås ändras till "skogarna undantas från skogsbruk med undantag för naturvårdande skötsel, friställande av värdefulla träd och i delar betesdrift". Föreskrift om att det är förbjudet att avverka eller skada träd och buskar eller ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle bör kompletteras med "annat än om det är motiverat ur naturvårdssynpunkt". Detta för att kunna genomföra naturvårdsåtgärder för exempelvis gamla träd.

I den nyligen publicerade rapporten "Tätortsnära natur i Norrtälje kommun" (Norrtälje kommun & Naturskyddsföreningen Roslagen 2022) så beskrivs Färsnaskogen på sidorna 14–15. Mycket krävande arter som återfinns i den gamla och svagt kalkpåverkade barrblandskogen är porlinsblå spindling, barrviolspindling, motaggsvamp, orange taggsvamp, svart taggsvamp, lakritsmusseron och violgubbe. Flertalet av dessa svampar bildar mykorrhiza med rötter av granar och tallar. Förekomst av dessa arter visar på områdets långa kontinuitet på gamla barrträd.

När det gäller plandelen så ställer sig ROF bakom de förslag på skötselriktning som upptas i remissen. Ett möjligt tillägg är att man öppnar för återintroduktion av bofasta arter som tidigare funnits i området men som försvunnit i sen tid. Till exempel om man konstaterar att ängsskära inte finns kvar, men att öppna möjligheterna att plantera ut plantor på den åkerholme/bryn där arten tidigare växt. Detta därför att ängsskära har artspecifika insekter knutna till sig.

Gällande virke efter naturvårdande åtgärd anser ROF att virket i så stor omfattning som möjligt ska finnas kvar i reservatet och att föreskrift gällande detta ändras från nuvarande formulering till: "Avverkat virke skall i så stor utsträckning som möjligt lämnas kvar i reservatet. I undantag får avverkat virke användas till annan användning i reservatet".

Äldre barrskog bör istället delas in i "äldre skog" alternativt "äldre blandskog". Friluftslivsanordningar bör få eget skötselområde. ROF beklagar att kommunen har valt att inte ta med tallskogen som finns norr om kraftledningen en bit norr om Färsna gård. En framtida exploatering av området skulle påverka området negativt genom den biltrafik en exploatering skulle innebära.

ROF saknar i beskrivningen om den framtida skötseln förankring med den ideella naturvården. ROF önskar en närmare dialog kring den löpande skötseln av Färsna naturreservat och möjligheterna till anordning av exkursioner, biotoprestaurerande åtgärder och medverkning i löpande skötsel.

Bemötande

Föreskrift om röjning ändras till naturvårdsröjning. Föreskrift A2 vänder sig till markägare med flera, inte förvaltare och undantaget som föreningen föreslås behövs därför inte eftersom undantag framgår av B-föreskrifterna.

Beskrivningen av naturvärden i skötselplanen kommer att ses över och vid behov kompletteras. Återinsådd av exempelvis ängsskära med flera arter är idag möter inget förbud enligt föreskrifterna för naturreservatet. Det är inte möjligt att i dagsläget ta ställning till om det är lämpligt med återintroduktion av vissa arter eller inte. Friluftslivsanordningar har fått ett eget skötselområde i skötselplanen.

Återintroduktion av skogsbyte är viktigt för bevarandet av områdets skogliga naturvärden. För att möjliggöra ett ändamålsenligt skogsbruk kommer viss luckhuggning och bortforsling av virke vara nödvändigt.

Angående gränsen i nordvästra hörnet har avgränsningen syftat till att främst undanta kraftledningsgatan som skär igenom området. I en sammanvägd bedömning ifråga om motstående intressen har det beslutats att norra delen av fastigheten, inklusive kraftledningsgatan, inte ska skyddas som naturreservat. Detta utesluter inte möjligheten att i framtiden skydda områdets naturvärden på andra sätt.

Kommunen utesluter inte ett samarbete med ideella naturvärden och andra föreningar. Det är dock inte brukligt att ange sådant samarbete i själva skötselplanen. Kommunen ser fram emot en framtida dialog kring områdets utveckling.

OK Roslagen

OK Roslagen är positiva till att ett stort område intill Norrtälje bevaras för bland annat friluftsliv. OK Roslagen önskar att föreskrift D7 inkluderar "Hitta ut-kontroller". Översyn av föreskrift gällande borttagande av vindfällan önskas så att man inte bara tar bort vindfällan vid stigar, friluftsliv omfattar även områden mellan stigar, vilka kan bli svårtillgängliga vid för mycket vindfällan.

Bemötande

I föreskrift D7 har ordet "tillfällig" strukits. I B-föreskrifterna regleras vilka undantag som gäller för A-föreskrifterna. Av undantagen framgår det att det i viss mån är möjligt att ta bort vindfällan för natur- och friluftslivets behov.

Veterantraktorklubben Norrtälje

Klubben är positivt inställda till bildandet av naturreservatet. Klubben anger att de tagit del av förslaget och lämnar ett gemensamt yttrande med Norrtälje Naturcentrum (NNC). Klubben anför att Färsna gård är unik och byggnation tränger sig på runt omkring gården. Klubben vill lyfta fram folkhälsans betydelse och att det bedrivs flera verksamheter för barn och vuxna som är kopplade till just folkhälsa.

Klubben ser gärna att skogsbruket bedrivs på samma vårdande och omsorgsfulla sätt som när familjen Wahlgren förvärvade den 1905 med exempelvis småskalig skogsvård, körning med häst och äldre tiders kälkar. Klubben har små traktorer och lättare skogsredskap och 4H-gården har hästar. De flesta av gårdens åkrar och ängar bör odlas som förr med växelbruk i sjuårscykler och diken samt stenrosen bör vårdas.

Bemötande

Vid en avvägning mellan intresset av att bruka skogen på ett kulturhistoriskt intressant sätt och de skogliga naturvärden som utvecklats i områdena har kommunen bedömt att det som långsiktigt tjänar naturreservatets syfte bäst är att bevara och utveckla områdets skogliga naturvärden i enlighet med skötselplanen för området. I B-föreskrifterna som reglerar undantag från A-föreskrifterna ges möjligheten att i viss mån utföra naturvårdande åtgärder kopplade till äldre tider bruk. Begreppet skogsbruk är kopplat till virkesproduktion. Beslutet om bildandet av naturreservat innebär att skogsbruk upphör och begreppet bör därför inte användas med risk för feltolkning av vad som avses. Skötseln av skogen ska enligt beslutet ha en koppling till bondeskogsbruket för tiden runt 1900.

För att möjliggöra fortsatt brukande av åkermarkerna är det inte lämpligt att i beslutet om naturreservat begränsa brukandet till sjuårscykler. Diken och stenrösen ska fortsatt vårdas.

Estuna bygdegårdsförening

Föreningens huvudbudskap är att bildandet av naturreservatet inte får lägga en död hand på gården i området. Äldre tiders hävd, konstruktioner och odlingar ska finnas synliga för allmänheten, då krävs mer anpassade byggnader. Ny bebyggelse inom Roslagsgårdens behövs ska kunna vara möjlig att uppföra.

Bemötande

Kommunen konstaterar att förslaget i stort sett överensstämmer med föreningens önskemål. I fråga om byggnader till gården krävs det tillstånd för uppförande vilket till skillnad från när det krävs dispens inte förutsätter att sökande ska inneha särskilda skäl. För tillstånd krävs således inga särskilda skäl.

Norrtälje Naturcentrum

NNC beskriver ingående sin verksamhet samt planer på ett framtida science center som kommer utgöra en central och viktig plats för skolelever, förskolebarn och allmänheten. NNC önskar att ordningsföreskrifterna sätts upp i anslutning till vindskydd, grillplatser och samlingsplatser. NNC önskar att ordningsföreskrift D9 kompletteras med "och ha aktiviteter".

NNC ser positivt på skötselplanens utformning och ser också positivt på ett framtida skötseluppdrag. NNC anser att skötselåtgärderna är många och att det är av vikt att det snarast förs en långsiktig budget för skötseln av naturreservatet och det en plan för det praktiska genomförandet. Mindre redaktionella synpunkter och förtydliganden lyfts också fram.

Angående det våtmarksområde som planeras söder om reservatet ställer NNC frågan om det inte är naturligt att låta hela ängen ingå i naturreservatet enligt förslag i yttrande. Slutligen önskar NNC att friluftslivsanläggningar/friluftsområden bör ha ett eget skötselområde.

Bemötande

Ordningsföreskrift D9 har kompletterats och texterna har setts över i enlighet med de synpunkter NNC framfört.

Norrtälje kommun kommer tillsvidare att stå som förvaltare av naturreservatet.

Ändring av reservatsgränsen bedöms det i nuläget inte vara möjligt. Skötselområdet för friluftslivet har lagts till i skötselplanen och föreskrifterna medger anläggande av våtmark.

På grund av den beslutsordning som gäller de medel kommunen har att foga över kan medel för en längre period inte avsättas. En budget kan dock tas fram men medel måste äskas årligen för de planerade skötselåtgärderna.

Vattenfall Eldistribution AB

Vattenfall har elnätansläggningar inom närområdet för det aktuella naturreservatet bestående av 24kV luftledning. Ledningen är skyddad med ledningsrätt. Vattenfall måste ha möjlighet att utföra drift och underhållsarbeten vid pågående driftstörning utan samråd eller anmälan till reservatsförvaltaren. Reservatsföreskrifterna för inte utgöra hinder för ledningshavaren att utöva de rättigheter som gäller enligt gällande ledningsrätt, servitutsavtal eller andra ingångna avtal.

Bemötande

Kommunen konstaterar att någon översyn av föreskrift D10 inte är nödvändig.

Bostadsrättsföreningen Ängslövet

Ser gärna att kommunen sätter upp ett staket för att avgränsa naturreservatet mot tomtmarken då allmänheten går över tomtmarken.

Bemötande

Kommunen kommer inte sätta upp något staket i anslutning till reservatet utan föreningen får själva ombesörja att sätta upp staket på sin egen tomtmark.

Privatpersoner

Med hänvisning av GDPR benämns här inkomna yttranden från privatpersoner anonymiserats.

Privatperson 1: önskar att södra delen av området mellan Stenrösevägen och Runstensvägen just nu är en trevlig skogsdunge. Efter en avverkning av aspträd blir det årligen en explosion av asp-skott som någon på eget initiativ gallrat eftersom kommunen inte skott det. Vi som bor i området vill att det i fortsättningsvis ska gallras av kommunen eller att personen som gjort det har tillåtelse att fortsätta med sin gallring.

Privatperson 2 lyfter att skötselplanen saknar budgetering för betesstängsel, naturskyddsgräns utmärkning m.m. samt årlig budget. En genomförandeplan kring betesdjur, hur man får tag på dem m.m. önskas samt konstadsfördelning inom kommunen.

Privatperson 3 emotsätter sig ändringen av reservatsgränsen vid Dalbyvägen om det blir förbjudet att rensa bort sly i anslutning till bebyggelsen och om kommunen inte längre tänker sköta området.

Privatperson 4 lyfter att området har mycket bra cykelstigar och så länge man får fortsätta cykla är hen nöjd.

Privatperson 5 ser positivt på bildandet av naturreservatet.

Privatperson 6 lyfter att det saknas en fungerande gång- och cykelväg mellan stadsdelarna Solbacka och Färsna. Avståndet mellan stadsdelarna är 800 m medan det med befintliga cykelleder blir 2,5 km. En trygg GC-väg skulle öka möjligheterna för barn att själva ta sig till skolan och förenkla för boende i Solbacka och Fågelsången att ta sig in till Färsna gård utan bil. Det är viktigt att föreskrifterna utformas så att de inte hindrar anläggandet av en gångs- och cykelled mellan stadsdelarna.

Privatperson 7 önskar att stigcykling även i fortsättningsvis ska vara möjligt och är öppen för dialog i frågan.

Privatperson 8 lyfter vikten av att reservatets föreskrifter inte inverkar negativt på intilliggande områden. En viktig fråga är angrepp av granbarkborre där Färsnaområdet pekats ut av Skogsstyrelsen som högriskområde för granbarkborreangrepp. Skötselplanen bör därför utformas så att angrepp av skadeinsekter kan åtgärdas. Vidare anser hen att vissa reservatsföreskrifter bör formuleras om eller strykas med hänvisning till lagen (kommunen antar Skogsvårdslagen). Roslagsleden är felmarkerad på kartor tillhörande skötselplanen. Personen anser att formulering kring övergripande mål och skötsel även ska belysa att skötseln ska vara hållbar och gynna klimatet. Sida 16 (Skötsel): texten bör kompletteras med "Skötseln ska uppfylla lagens krav på maximal mängd döda barrträd". Sida 18 (Skötsel): texten bör kompletteras med "Skötseln ska uppfylla lagens krav på maximal mängd döda barrträd".

Privatperson 9 påtalar att det med nuvarande förslag på reservatsföreskrifter kommer vara förbjudet att cykla mellan Solbacka/Fågelsången och Färsna. Innan det kommer en riktig cykelväg önskas stigen som idag cyklas på fortsatt vara tillåten för cykling.

Bemötande

Naturområde mellan Stenrösevägen och Runstensvägen (Dalbyvägen) har utgått från reservatsområdet.

Någon gång- och cykelväg igenom naturreservatet kommer i dagsläget inte anläggas. Kommunen önskar att synpunkt om att knyta ihop närliggande bostadsområden lämnas i samband med kommande samråd om fördjupad översiktsplan för Norrtälje Stad.

Den planerade cykelstigen har utgått från reservatsbeslutet. Speciella cykelstigar kommer att märkas upp av förvaltaren. Kommunens inställning är att cykling inte får inverka negativt på områdets naturvärden och därför kan en kanalisering till särskilda stigar bli nödvändig i framtiden.

Eftersom området undantas från skogsbruk gäller inte längre Skogsvårdslagens krav gällande maximal mängd döda träd etcetera. Det åligger förvaltaren att vidta åtgärder för att hantera granbarkborreangrepp och kommunen har i föreskrifter och undantag för föreskrifter tagit höjd för angrepp. Typ av åtgärd och omfattning ska bedömas i varje enskilt fall. Information om vad som gäller inom skyddade områden och skyldigheter finns på Skogsstyrelsens hemsida www.skogsstyrelsen.se.